

kompleksowym sposobem postępowania w leczeniu niepłodności w zgodzie z kobiecą fizjologią i godnością. Ale najważniejszym jednak jest jej zgodność z moralnym nauczaniem Kościoła w zakresie prokreacji. Co więcej, dzięki metodzie Creightona, która jest modyfikacją metody Billingsa zyskuje się 99.5% pewności współżycia małżonków w

okresie niepłodności cykli miesięcznych bez poczęcia. Pozostaje to w zgodzie z naturą oraz etyką seksualną Kościoła katolickiego.

Obok przeżywanego smutku wynikającego z faktu niepłodności, Bóg wpisuje radość z odkrycia prawdy wpisanej w naturę ludzką, która umożliwi pełne radości przeżycie macierzyństwa i ojco-

Ks. dr Krzysztof Maj jest proboszczem parafii Solec nad Wisłą (diecezja radomska).

ks. Stanisław Łabendowicz

Katecheza w służbie Ewangelii życia

W program duszpasterski Kościoła katolickiego w Polsce na lata 2006-2010 wpisany został na rok 2008/2009 temat: *Otoczmy troską życie*. Łączy się on ściśle z wyznaczonym w ubiegłym roku kierunkiem działania: *Bądźmy uczniami Chrystusa*, a także z przewidzianym na lata 2009/2010 tematem: *Bądźmy świadkami miłości*. Przyjęcie i wyznaczenie określonej problematyki dla działań duszpasterskich w Kościele pozwala je właściwie ukierunkować i ujednolicić.

Program katechetyczno-duszpasterski nadaje kierunek pracy katechetycznej i duszpasterskiej oraz zwiększa jej skuteczność. Jego opracowaniu towarzyszy aktualna ocena sytuacji w świetle słowa Bożego, a także zaproponowanie wskazań, które służą ożywieniu pracy katechetycznej, wpisanej głęboko w życie szkoły i parafii. Temat programu – *Otoczmy tro-*

*ską życie*¹ podejmuje problematykę, jaką jest życie ludzkie, w którym odkrywamy wielki dar Boży i niezwykle ważne zadanie². Troska o życie bazuje na chrześcijańskiej koncepcji osoby ludzkiej, która jest stworzona na obraz i podobieństwo Boga w harmonii cielesno-duchowej. Postulatem nowego roku duszpasterskiego jest położenie większego akcentu na wspieranie ruchów religijnych i grup, które wychowują do dojrzałej wiary, pobudzają do troski o życie duchowe³. Można powiedzieć, że choć problematyka życia jest obecna w całym depozycie wiary, to jednak stała się ona szczególnym wyzwaniem naszych czasów. Życie człowieka na ziemi jest na różny sposób zagrożone, a do największych niebezpieczeństw należy zagubienie najważniejszej prawdy o tym, czym ono rzeczywiście jest⁴. Dlatego przed nauczycielami wiary stoi ważne zadanie – ukazywanie

1 Por. Z. Zimowski (bp), „*Otoczmy troską życie*” – program katechetyczno-duszpasterski w roku 2008/2009, „Zeszyty Formacji Katechetów”, 32 (2008) nr 4, s. 8.

2 Por. Program duszpasterski Kościoła w Polsce „*Otoczmy troską życie*”,

prawdy o życiu człowieka, które jest darem Bożym i zadaniem do zrealizowania. Prawdę o człowieku i jego życiu odnajdujemy w Piśmie Świętym. Jednak dla właściwego zrozumienia niezbędne jest odwołanie się do Magisterium Kościoła i dokumentów poświęconych tej tematyce⁵. Głoszenie prawdy o Chrystusie jest głoszeniem Ewangelii.

Wszelkie inicjatywy służące ukazywaniu pełnej prawdy o życiu ludzkim, jak również będące konkretną formą posługi na rzecz życia, winny mieć nade wszystko charakter posługi miłości. Chodzi tu przede wszystkim o osobiste świadectwo miłości bezinteresownej, która niejednokrotnie przybiera formę wolontariatu. Należy tu podkreślić pilną potrzebę cierpliwej i odważnej pracy wychowawczej, która w ramach katechezy wyraża się zwłaszcza poprzez ciągłe rozpalanie duchem ewangelicznym serc i sumień dzieci i młodzieży. W tej trosce o życie nie chodzi tylko o życie biologiczne, lecz także o pełnię życia, czyli życie w łasce i przyjaźni z Panem Bogiem.

Temat *służba Ewangelii życia* wyraża się z kilku kierunków pracy katechetyczno-duszpasterskiej, do których zaliczamy: szkołę braterstwa, działalność charytatywną – nową wyobraźnię miłosierdzia, troska o powołania do służby, rodzina jako sanktuarium życia. Wymienione kierunki zostaną poniżej omówione.

1. Szkoła braterstwa

Prawda o podstawowej i niezmiennej godności, która przysługuje każdej osobie ludzkiej jest podstawą braterstwa. Do takiego braterstwa wezwał wszystkich ludzi Jezus Chrystus. Polega ono na służbie ludziom ubogim,

samotnym, potrzebującym, ale także jeszcze nienarodzonemu. W ten sposób służy się samemu Jezusowi (por. Mt 25,40). Właściwie pojętemu braterstwu obce są jakiekolwiek formy jednostronności albo dyskryminacji, gdyż każde życie ludzkie jest święte i nienaruszalne⁶. Chodzi o troskę człowieka i dar życia naturalnego, a jeszcze bardziej o dar życia nadprzyrodzonego, zarówno w sobie, jak i w sercach innych ludzi⁷. Różnorodność i bogactwo tematyki związanej z ochroną życia zwraca uwagę na życie środowiska naturalnego, na ekologię, na życie fizyczne człowieka, a więc jego zdrowie i wszystko, co temu prawdziwie służy. Dostrzegać będziemy w praktyce życie psychiczne człowieka i czynić wszystko, by przez miłość bliźniego i siebie samego chronić innych i siebie przed stresami i wszelkiego rodzaju udręczeniami w życiu rodzinnym i społecznym. Przede wszystkim jednak radować się będziemy życiem duchowym⁸. Człowiek ma świadomość, że od Boga pochodzi życie we wszelkich jego wymiarach i trzeba byśmy je cenili i dostrzegali w nim Boskie korzenie. Potrzeba wiedzieć, czym jest życie w świetle tego, co nam Bóg objawił. W naszej cywilizacji zmierza się przecież do „ucłowieczenia zwierząt” i „zezwierzczenia ludzi”, a ludzie przejawiają nieraz większą miłość do zwierząt niż do ludzi⁹.

2. Działalność charytatywna – nowa wyobraźnia miłosierdzia

W długiej historii Kościoła poczucie odpowiedzialności za życie i los drugiego człowieka przyjęło formę działalności charytatywnej. To właśnie dzięki tej działalności o charakterze duszpasterskim

i społecznym powstają nowe struktury służące życiu, zarówno poczętemu, jak i temu, które jest w końcowych fazach swego ziemskiego pielgrzymowania. Miłość bezinteresowna powinna być szczególnym znamieniem osób, które na różne sposoby angażują się w wolontariat¹⁰. Chrystus powiedział do uczniów: „To jest moje przykazanie, abyście się wzajemnie miłowali, tak jak Ja was umiowałem” (J 15,12). Te słowa Pana Jezusa, wpisują się w szczególny sposób w temat: „*Bóg bogaty w miłosierdzie*”. To hasło jest niejako streszczeniem całej prawdy o tej miłości Boga do człowieka, która przyniosła ludzkości odkupienie. „Bóg, będąc bogaty w miłosierdzie, przez wielką swą miłość, jaką nas umiował, i to nas, umarłych na skutek występków, razem z Chrystusem przywrócił do życia” (Ef 2, 4-5). Pełnia tej miłości objawiła się w ofierze Krzyża. Nikt bowiem „nie ma większej miłości od tej, gdy ktoś życie swoje oddaje za przyjaciół swoich” (J 15,13). *Taka jest miara miłosiernej miłości! Taka jest miara miłosierdzia Bożego!* Kiedy uświadamiamy sobie tę prawdę, zdajemy sobie sprawę, iż Chrystusowe wezwanie do miłości wzajemnej na wzór Jego miłości *wyznacza nam wszystkim tę samą miarę*. Doznajemy niejako przynaglenia, abyśmy korzystając z daru miłosiernej miłości Boga, sami z dnia na dzień *oddawali życie, czyniąc miłosierdzie wobec braci*. Uświadamiamy sobie, że Bóg, okazując nam miłosierdzie, oczekuje, że będziemy świadkami miłosierdzia w dzisiejszym świecie (zob. Jan Paweł II, *Homilia*, Błonia Krakowskie 2002 r.). W obliczu współczesnych form ubóstwa, których nie brakuje w naszym kraju, potrzebna jest dziś, jak to określił Jan Paweł II w liście *Novo millennio ineunte* „*wyobraźnia miłosierdzia*” w duchu solidarności z bliźnimi. W

katechezie należy wychowywać w duchu wrażliwości wobec wszystkich ludzi potrzebujących i wymagających obecności drugiej osoby oraz konkretnej pomocy. Chodzi tutaj zwłaszcza o osoby w podeszłym wieku, a także o chorych, cierpiących, samotnych i będących w jakiejś duchowej lub materialnej potrzebie. Jedną z form dotarcia z pomocą do tych ludzi jest wolontariat oraz działalność hospicyjna¹¹.

3. Troska o powołania do służby

Służba drugiemu człowiekowi jest podstawowym zadaniem każdego ucznia Chrystusa. Wpisuje się ona w powołanie, które w ramach katechezy powinno być nie tylko odkryte, ale i realizowane poprzez codzienne świadectwo życia. Szczególnym wyrazem służby Bogu i bliźnim są powołania kapłańskie i zakonne, które należy troskliwie pielęgnować¹². Życie tylko dla siebie nie jest życiem w pełni, gdyż zamyka człowieka w niebezpiecznym i niszczącym go egoizmie. Taki człowiek, który zapomina o innych staje się podobny do owego ziarna pszenicznego, o którym Jezus powiedział, że jeśli nie obumrze, zostaje samo i żadnego owocu nie przynosi. Życie spełnione zaś to życie wypełnione miłością, która jest daniem siebie bliźnim na wzór Chrystusa oddającego za nas życie¹³. Papież Jan Paweł II na Błoniach Krakowskich powiedział: „Tu to wezwanie brzmi znajomo, bo odwołuje się do wielowiekowej tradycji tego miasta, której szczególnym znamieniem była zawsze *gotowość do niesienia pomocy potrzebującym*. Nie można zapomnieć, że z tej tradycji wyrosło wielu świętych, błogosławionych kapłanów, osób konsekrowanych i wiernych świeckich, którzy po-

⁵PortamżeportKOsuch,EwangeliaŻycia-radujeantyewangeliaśmierci-smuci,www.mateusz.pl.

⁶Por. tamże.

⁷Por.Żimowski(bp),ListpasterskiwNiedzielęAdwentu2008,Otoczmytroskążycie,www.radomopoka.org.pl.

⁸ Por. S. Nowak, *Głosic Ewangelię życia*, www.niedziela.pl.

święcili swe życie posłudze miłosierdzia. Od biskupa Stanisława, Królowej Jadwigi Wawelskiej, Jana Kantego, Piotra Skargi SJ, aż do Brata Alberta, Anieli Salawy i kardynała Sapiehy kolejne pokolenia wiernych mieszkańców tego miasta podejmowały dziedzictwo miłosierdzia. *Dziś to dziedzictwo zostało przekazane w nasze ręce i nie może pójść w zapomnienie*” (Jan Paweł II, *Homilia*, Błonia Krakowskie 2002 r.). Naszedł czas abyśmy poprzez katechezę wszyscy przyjęli taką postawę i na nowo nauczyli się szanować każdego człowieka z sercem pełnym zachwyty i służby.

4. Rodzina jako sanktuarium życia

Szczególnym sprawdzianem tego, na ile nasza troska o życie swoje i innych pozostaje zgodna z duchem Ewangelii jest życie rodzinne. Troska o życie to zawsze troska o rodzinę. Rodzina ze swej natury jest wspólnotą życia i miłości, gdzie życie – dar od Boga zostaje przyjęte i chronione. Głoszenie Ewangelii życia w rodzinie dokonuje się poprzez wychowanie dzieci, w które wpisuje się również troska o ich wiarę i związek z Kościołem. Ważne jest także nauczanie szacunku do osób starszych i chorych, które właśnie w swojej rodzinie powinny znaleźć pomoc i oparcie¹⁴. Troska o życie małżeńskie i rodzinne jest zadaniem tym pilniejszym, im częściej w danym środowisku dochodzi do głosu styl życia oparty na egoizmie, przemocy i dążeniu do osiągnięcia życiowego sukcesu za cenę rezygnacji z zasad moralnych¹⁵. Jan Paweł II wyraził również troskę o życie w rodzinie w aspekcie prawnym, iż powołani do służby człowiekowi i dobru wspólnemu, mają obowiązek opowiadać się odważnie po stronie życia, zwłaszcza w sferze rozporządzeń prawnych. W systemie demokratycznym,

gdzie podstawą praw i decyzji jest zgodna wola wielu obywateli, w świadomości osób sprawujących władzę może osłabnąć poczucie osobistej odpowiedzialności. Nikt jednak nie może się od niej uchylić, zwłaszcza jeśli sprawuje funkcje ustawodawcze lub decyzyjne, które każą mu odpowiedzieć przed Bogiem, przed własnym sumieniem i przed całym społeczeństwem za ewentualne decyzje sprzeczne z prawdziwym dobrem wspólnym (por. EV 90).

Zgodnie ze wskazaniem programu katechetyczno-duszpasterskiego – *Otoczmy troską życie*, w katechezie służyć Ewangelii życia oznacza:

A) *Otoczyć troską otrzymane na chrzcie „nowe” życie*

Na katechezie przypomniana jest nauka o sakramencie chrztu, przede wszystkim wyjaśnić trzeba pojęcie Nowego życia. Należy doprowadzić katechizowanych do akceptacji i wdzięczności za łaski otrzymane w sakramencie chrztu. Ważne jest także wykształcić u katechizowanych chęć do modlitwy o wytrwanie w stanie łaski uświęcającej.

B) *Otoczyć troską życie modlitwy*

Umiejętność modlitwy jest jedną z podstaw życia chrześcijańskiego. Na katechezie należy uczyć tej umiejętności, a także doprowadzać do chwili modlitwy związanej z tematem katechezy. W ten sposób wprowadza się uczniów w życie modlitwą dziękczynienia, prośby, przeproszenia, uwielbienia, a także modlitwy pytań. Codzienna wspólna modlitwa w rodzinie, niedzielna Eucharystia, wspólne rekolekcje potrafią zaowocować Bożym klimatem w życiu rodzinnym i sąsiedzkim¹⁶. Również celebrowanie podczas liturgii rocznic, np. rocznicy urodzin dziecka czy jubileuszy małżeńskich, to doskonała okazja, aby podziękować Panu Bogu za dar życia lub rodzinę¹⁷. W rodzinie poprzez domową liturgię

9 Por. tamże.

10 Por. „*Otoczmy troską życie*” – program katechetyczno-duszpasterski w roku 2008/2009, www.katecheza.radom.opoka.net.pl.

11 Por. Z. Zimowski (bp), *List pasterski na I Niedzielę Adwentu 2008 r.*, jw.

wyraża się troskę o dar życia.

C) *Otoczyć troską życie eucharystyczne*

Na katechezie ukazuje się ofiarę Jezusa złożoną na Ostatniej Wieczerzy i na krzyżu. „Nie ma większej miłości od tej, gdy ktoś życie swoje oddaje za przyjaciół swoich” (J 15,13). Dla uczniów Eucharystia ma być źródłem miłości Boga i bliźniego. Katecheta powinien wykształcić u uczniów dążenie do comiesięcznej spowiedzi i niedzielnego uczestnictwa w Eucharystii oraz do praktyki nawiedzenia Najświętszego Sakramentu indywidualnie i wspólnie.

D) *Otoczyć troską życie, które jest powołaniem do życia wiecznego*

Powołanie do życia wiecznego jest łaską i ma charakter nadprzyrodzony. Bóg obdarza człowieka swoim życiem przez Ducha Świętego i działa w ludzkich sercach. Jednak konieczna jest współpraca z Bogiem, by wytrwać na drodze powołania do życia wiecznego. W ten sposób kształtuje się umiejętność refleksji nad sensem życia. Jezus Chrystus wzywa wszystkich ludzi, do troski o życie swoje i innych w taki sposób, aby Bóg Ojciec mógł nas obdarzyć kiedyś szczęściem nagrody życia wiecznego¹².

E) *Otoczyć troską życie chorych i cierpiących*

Choroba i cierpienie są problemami wywierającymi wpływ na życie ludzkie. Na katechezie należy uczyć modlitwy za chorych i rozważać, jaką pomoc można nieść ludziom cierpiącym. Wyrazem chrześcijańskiej solidarności z cierpiącymi są różne formy opieki paliatywnej, której celem jest złagodzenie cierpienia w ostatnich etapach choroby. Także tworzenie hospicjów i posługa wolontariuszy ukazuje chrześcijańską postawę wobec ludzkiego cierpienia. W posłudze tej

można odnaleźć wzór służby człowiekowi i lekcję umacniania ewangelicznej nadziei¹³.

F) *Otoczyć troską życie rodzinne*

Kościół podkreśla ważną rolę rodziny w budowaniu ewangelicznej kultury życia¹⁴. Rodzina jest nazwana *Kościółem domowym*. Wszyscy członkowie rodziny powinni troszczyć się o jedność serca i ducha w rodzinie. Na katechezie należy kształtować umiejętność dostrzegania potrzeb osób najbliższych, przyjmowania nowych członków rodziny oraz uczyć wspólnej modlitwy¹⁵. „Godność i nienaruszalność życia ludzkiego od momentu poczęcia aż do naturalnej śmierci wynika z prawa naturalnego, co było zawsze przedmiotem nauczania Kościoła i o czym wielokrotnie przypominał Sługa Boży Jan Paweł II”¹⁶. Do zadań chrześcijan „należy także głoszenie z radością i przekonaniem «dobrej nowiny» o rodzinie – rodzinie, która odczuwa wielką potrzebę słuchania wciąż od nowa i rozumienia coraz głębiej słów autentycznych, objawiających jej własną tożsamość, jej wewnętrzne bogactwa, wagę jej posłannictwa w państwie ludzkim i w Państwie Bożym” (FC 86).

G) *Otoczyć troską pogłębienie życia religijnego zamierzone przez Kościół w związku z Rokiem świętego Pawła*

Trzeba zapoznawać dzieci i młodzież z życiem i działalnością świętego Pawła. Można wykorzystać do tego np. rekolekcje. W miarę możliwości należy włączyć w przewidziany w danej klasie program katechezy teksty z Listów świętego Pawła. Dzięki nauce apostoła wielu pogan nawróciło się i przyjęło chrzest w imię Jezusa Chrystusa. Jednak byli i tacy, którzy nadal trwali w swym zaślepieniu i w oporze wobec Jezusa oraz rodzącej

12 Por. „*Otoczmy troską życie*” – program katechetyczno-duszpasterski, jw.

13 Por. Z. Zimowski (bp), *List pasterski na I Niedzielę Adwentu 2008 r.*, jw.

14 Por. „*Otoczmy troską życie*”, jw.

15 Por. Z. Zimowski (bp), *List pasterski na I Niedzielę Adwentu 2008 r.*, jw.

16 Por. S. Siczek, *Przyszłość świata i Kościoła idzie poprzez rodzinę* (Jan

się wspólnoty chrześcijan. Tak jest również w naszych czasach i podejmowane są coraz to nowe próby zdyskredytowania lub stłumienia Jezusowej Ewangelii Życia²³.

H) Otoczyć troską życie, którego piękno jest w naśladowaniu Maryi

Dokument soborowy o Kościele podaje, że Ojciec Miłosierdzia pragnął, by Wcielenie poprzedziła zgoda Tej, która została przeznaczona na matkę, aby w ten sposób, podobnie jak kobieta przyczyniła się do śmierci, tak również kobieta przyczyniła się do życia (por. LG 56). Naśladowanie posłuszeństwa z miłości jest pięknem życia Maryi. Naśladowanie zaś Maryi – pięknem naszego życia.

Ewangelia życia jest „sercem” przesłania i nauki Jezusa. Jest również wpisana w „serce” Kościoła, który stoi na straży wartości i świętości życia człowieka od poczęcia aż do jego naturalnej śmierci. Jak podaje *Evangelium Vitae*: „Trzeba dotrzeć z Ewangelią życia do serca każdego człowieka i wprowadzić ją do samego wnętrza ludzkiego społeczeństwa” (EV 80). W hasło: *Otoczmy troską życie* nie chodzi tylko o „wąsko rozumianą obronę życia nienarodzonych ani o zagrożenia życia ludzkiego, chociaż nie można oczywiście tych problemów pominąć. Chodzi raczej o troskę o szeroko rozumiane wszystkie formy życia, które wyszły z rąk Stwórcy. Obejmuje to troskę o życie środowiska naturalnego i życie człowieka w wymiarze fizycznym, psychicznym i duchowym (...). Do tego nawiązuje motto biblijne roku duszpasterskiego: «Ja przyszedłem po to, aby [owce] miały życie i miały je w obfitości» (J 10,10). W tym biblijnym cytacie ukazana jest troska Boga o to,

by stworzony przez Niego człowiek odkrył, że życie jest darem i potrafił się nim zachwycić, wyrażając przy tym wielki szacunek do własnego życia, do życia innych ludzi oraz do stworzonego świata”²⁴. Program ten wskazuje także na konieczność podejmowania pomocy duszpasterskiej osobom w żałobie, w tym kobietom, które w wyniku poronienia utraciły dziecko, osobom uzależnionym i tym, którzy stracili sens życia oraz przeżywają depresję. Poruszając zagadnienie troski o życie, program odnosi się również do tematyki harmonii z dziełem stworzenia. Również chrześcijańską ekologię postrzega się jako inspirację dla rozwoju wiary²⁵.

Służba Ewangelii życia, obok jej nieustannego zaszczepiania i pielęgnowania w sercach dzieci, młodzieży i dorosłych, dokonuje się poprzez osobiste świadectwo życia w rodzinach. Dotarcie z Ewangelią życia do wspólnot rodzinnych staje się najważniejszym zadaniem każdego człowieka i całej ludzkiej rodziny. W ramach służby Ewangelii życia mówimy o trosce o życie rodzinne i małżeńskie. Sługa Boży Jan Paweł II wielokrotnie przypominał, że wszyscy powinniśmy odważnie i bezkompromisowo służyć Ewangelii życia poprzez zdecydowaną obronę życia poczętego i powszechną mobilizację sumień. Wszyscy ludzie powinni przyczyniać się do budowania nowej kultury życia, do tego od zawsze wzywa Kościół. Oprócz Kościoła jedyną i wręcz niezastąpioną szkołą tego szacunku dla życia jest każda chrześcijańska rodzina. Ona jest najważniejszym środowiskiem troski o życie. Jest naturalną wspólnotą, w której życie ludzkie na każdym jego etapie powinno być chronione, otoczone szacunkiem i miłością²⁶.

Ks. prof. UKSW dr hab. Stanisław Łabendowicz – Instytut Teologiczny UKSW w

Paweł II), www.radom.opoka.org.pl.

17 Por. *Troska o życie w różnych jego wymiarach hasłem nowego roku duszpasterskiego w Polsce*, www.radiovaticana.org.pl.